CATALÀ

QUADERNS INFORMATIUS

Basílica Sagrada Família

7

Basílica Sagrada Família

Façana de la Passió, claustre i sagristia

La façana de la Passió és essencialment dramàtica perquè expressa el dolor i el sacrifici de la passió i mort de Crist i, per extensió, de tota la humanitat.

Jesús carregant la creu, obra de Josep Maria Subirachs.

Vista de conjunt de la façana de la Passió.

La façana de la passió, mort i resurrecció de Crist

Si la façana del Naixement celebra l'alegria pel naixement de Jesús, la de la Passió rememora els darrers dies de la seva vida. I per tant, no és alegre, sinó que ens fa participar del seu dolor.

La façana del carrer de Sardenya està dedicada a la passió, mort i resurrecció de Jesús. Per la seva situació, també és coneguda com a la façana de ponent. I en sentit teològic, és considerada la façana de la redempció, mentre que la façana del Naixement, a l'altre extrem del transsepte, teològicament representa l'encarnació.

La façana de la Passió té la mateixa estructura que la del Naixement —una porxada i quatre campanars, en aquest cas dedicats als apòstols Jaume el Menor, Bartomeu, Tomàs i Felip, que es van acabar de bastir el 1977—, però se'n diferencia perquè la del Naixement exalta la joia de la vida, i aquesta, en canvi, és essencialment dramàtica perquè expressa el dolor i el sacrifici de la passió i mort de Crist i, per extensió, de tota la humanitat. Gaudí mateix, que va deixar un dibuix que defineix molt bé aquesta façana, va indicar explícitament que havia de ser «dura, pelada, com feta d'ossos», i fins i tot va apuntar que per a alguns podria resultar «massa extravagant». L'arquitecte, doncs, pretenia que fes «por», i per aconseguir-ho afirmava que no estalviaria «el clarobscur, els motius entrants i sortints, tot el que resulti de més tètric efecte». Deia també: «És més, estic disposat a sacrificar la construcció mateixa, a trencar arcs i a tallar columnes per donar una idea del cruent del Sacrifici».

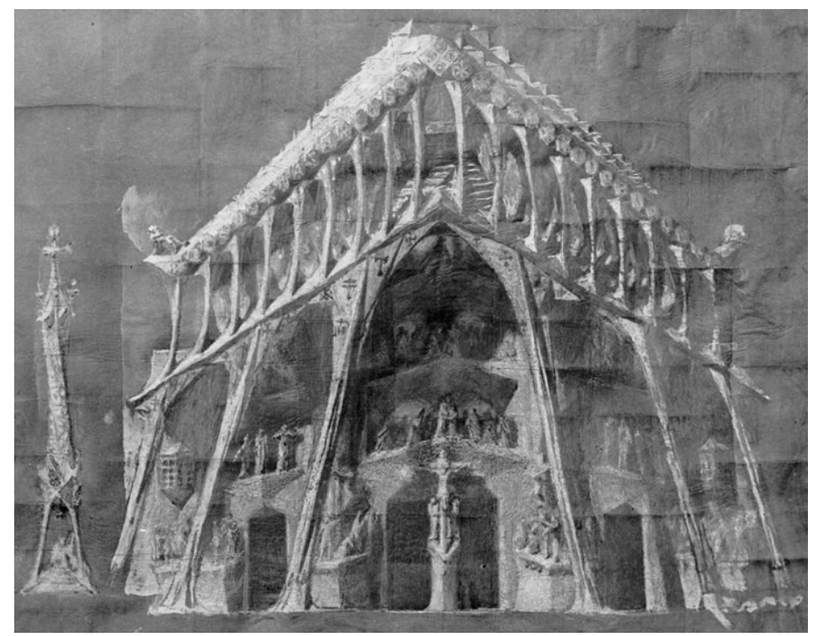

Dibuix del 1917 en què Gaudí va concretar com havia de ser el portal d'aquesta façana (dibuix original).

Estructura de la façana

Com la façana del Naixement, la de la Passió té tres portals i quatre campanars. Es diferencien, però, en el fet que aquesta té un frontó. En la porxada inferior es representa la passió de Jesús, i en la superior, la seva resurrecció.

Segons el projecte que Gaudí va començar a definir el 1911, la portalada de la façana es compon d'un gran porxo suportat per sis columnes que s'inclinen cap endins i cap al centre, sobre el qual hi ha un frontó o segon porxo que inclou una galeria. Al seu torn, aquest segon porxo està suportat per divuit columnes, nou a cada banda, que en grups de tres descansen en cada una de les sis columnes de la porxada inferior. Aquestes divuit columnes, també lleugerament inclinades cap endins i cap al centre, sostenen una cornisa. La porxada inferior conté les tres portes d'accés a la Basílica i les escenes de la passió i mort de Jesucrist, mentre que a la superior hi ha representats els profetes i els patriarques que es dirigeixen cap a Jesús ressuscitat, que aquí es fa present mitjançat el grup escultòric del Sepulcre Buit i el vitrall central de la façana.
La forma de totes les columnes de la portalada d'aquesta façana recorda uns grans troncs d'arbres, eixamplats tant a la part inferior, per aconseguir una bona estabilitat, com a la superior, per poder suportar el pes dels diferents elements que sostenen.

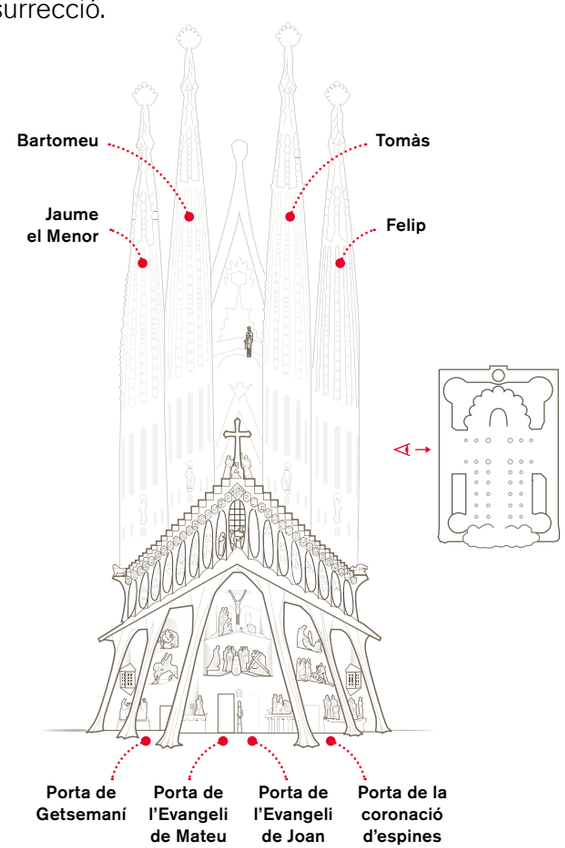

La galeria del frontó

La galeria del frontó està coberta amb una sèrie de prismes hexagonals suportats, d'una banda, en les columnes (que evoquen ossos), i de l'altra, en un mur adossat a les torres. El mur, però, no ocupa la part central del porxo per tal que, des del carrer, entre les dues columnes centrals, es pugui contemplar un grup realitzat amb travertí i pedra de Floresta per l'escultor Francesc Fajula, que simbolitza el sepulcre buit. En ell, un àngel assegut sobre la pedra rodona que tapava el sepulcre anuncia la resurrecció a Maria Magdalena, Maria, la mare de Jaume, i Salomé. El forat del Sepulcre Buit contrasta amb l'acolorit vitrall de la Resurrecció, concebut per l'artista vitraller, Joan Vila-Grau. Per damunt dels prismes s'ha situat, segons el projecte de Gaudí, una cornisa o cresteria formada per cubs i paraboloides, en posició ascendent cap al centre.
En aquest punt s'erigeix un acroteri, format per una creu generada per una geometria de doble gir (vegeu «columna de doble gir» al quadern 9) realitzada amb pedra tesada. Aquesta creu fa 7,5 metres d'alt (7,5 el mòdul que defineix la base geomètrica de la planta i alçàries de tot el temple –vegeu quadern 9–) per 4,25 metres d'amplada, i pesa 18 tones.
Al peu de la creu s'hi veuen tres àngels realitzats amb pedra de travertí italià per l'escultor Lau Feliu, la qual cosa constitueix un conjunt que per la seva forma ajuda a reforçar la intenció d'elevació de la façana cap a la creu. A cada un dels prismes hexagonals s'hi ha inscrit una de les lletres de la llegenda llatina «Iesus Nazarenus, Rex Iudaeorum», és a dir, «Jesús de Natzaret, rei dels jueus»; i als dos extrems de la cresteria s'hi han emplaçat sengles acroteris que al·ludeixen, a la banda muntanya, el Lleó de Judà, i, a la banda mar, el Moltó del sacrifici d'Isaac. Els acroteris també són obra de Lau Feliu, que els ha fet de granit de la regió francesa del Tarn, igual que la creu i el mateix frontó.

Detall de la base de la columna, que recorda la base del tronc d'un arbre.

Dos elements importants, tot i que no són visibles des de l'exterior del temple, són la pedrera i l'hort. Ocupen un espai que hi ha just darrere del sepulcre de Jesús i davant del finestral. La pedrera recorda el lloc on es va excavar el sepulcre. A l'hort, que rememora el que segons l'Evangeli hi havia al costat del sepulcre, s'hi ha plantat vegetació mediterrània. Aquest és un indret de silenci, pensat per al recolliment i la pregària. Des d'ell es pot veure la Creu Gloriosa, el vitrall de la Resurrecció, i fins i tot el Crist ressuscitat elevat.

La porxada inferior

Dins del porxo inferior de la façana de la Passió, com si fos un gran retaule, hi ha representats els esdeveniments que Jesús va viure el dijous, el divendres i el dissabte sants, unes escenes que va realitzar entre els anys 1986 i 2010 l'escultor Josep Maria Subirachs, utilitzant el seu llenguatge d'arestes i volums remarcats i de gran força expressiva.

En els prismes hexagonals que cobreixen la galeria del frontó s'hi ha inscrit la llegenda «Iesus Nazarenus, Rex Iudaeorum».

Simbologia de la façana

1 El Sant Sopar. Jesús i els apòstols asseguts al voltant de la taula en la institució de l'eucaristia.
2 La detenció de Jesús. Un grup de gent armada va a buscar Jesús. Pere talla l'orella dreta del criat del gran sacerdot.
3 La traïció de Judes. Judes abraça Jesús i el besa.
4 La flagel·lació. Expressa el sofriment i la solitud de Jesús, traït per Judes i negat per Pere.
5 La negació de Pere. Pere s'amaga de les dones i nega tres vegades que és deixeble de Jesús.
6 L'*Ecce Homo* («Heus aquí l'home»). Pilat mostra Jesús als jueus perquè decideixin el seu futur.
7 La sentència de Pilat. Ponç Pilat es renta les mans, mentre la seva dona, Pròcula, se'n va de l'escena perquè creu que es condemna un home just.
8 La caiguda de Jesús davant les tres Maries (Mare de Déu, Maria de Cleofàs i Maria Magdalena) i Simó de Cirene ajudant Jesús a aixecar la creu.
9 Jesús consola les dones de Jerusalem, mentre un evangelista (que Subirachs va representar amb el rostre de Gaudí) observa l'escena. Els soldats de darrere porten uns cascs inspirats en les xemeneies de la Pedrera.
10 Longí dalt d'un cavall, amb la llança que va travessar Jesús.
11 Els soldats jugant-se als daus la túnica de Jesús.
12 Crist crucificat, amb Maria i Joan i Maria Magdalena agenollada, als peus de la creu. La creu està formada per uns perfils laminats d'acer situats horitzontalment, i Crist penja inclinat perquè es vegi frontalment des de baix.
13 El davallament i la sepultura.
14 La pedrera *(no és visible des de l'exterior).*
15 El Sepulcre Buit.
16 El vitrall de la Resurrecció.
17 Creu i àngels.
18 L'Esperit Sant.
19 L'ascensió de Jesús.
20 Jaume el Menor.
21 Bartomeu.
22 Tomàs.
23 Felip.
24 El Lleó de Judà.
25 Els patriarques i profetes.
26 El Moltó del sacrifici d'Isaac.

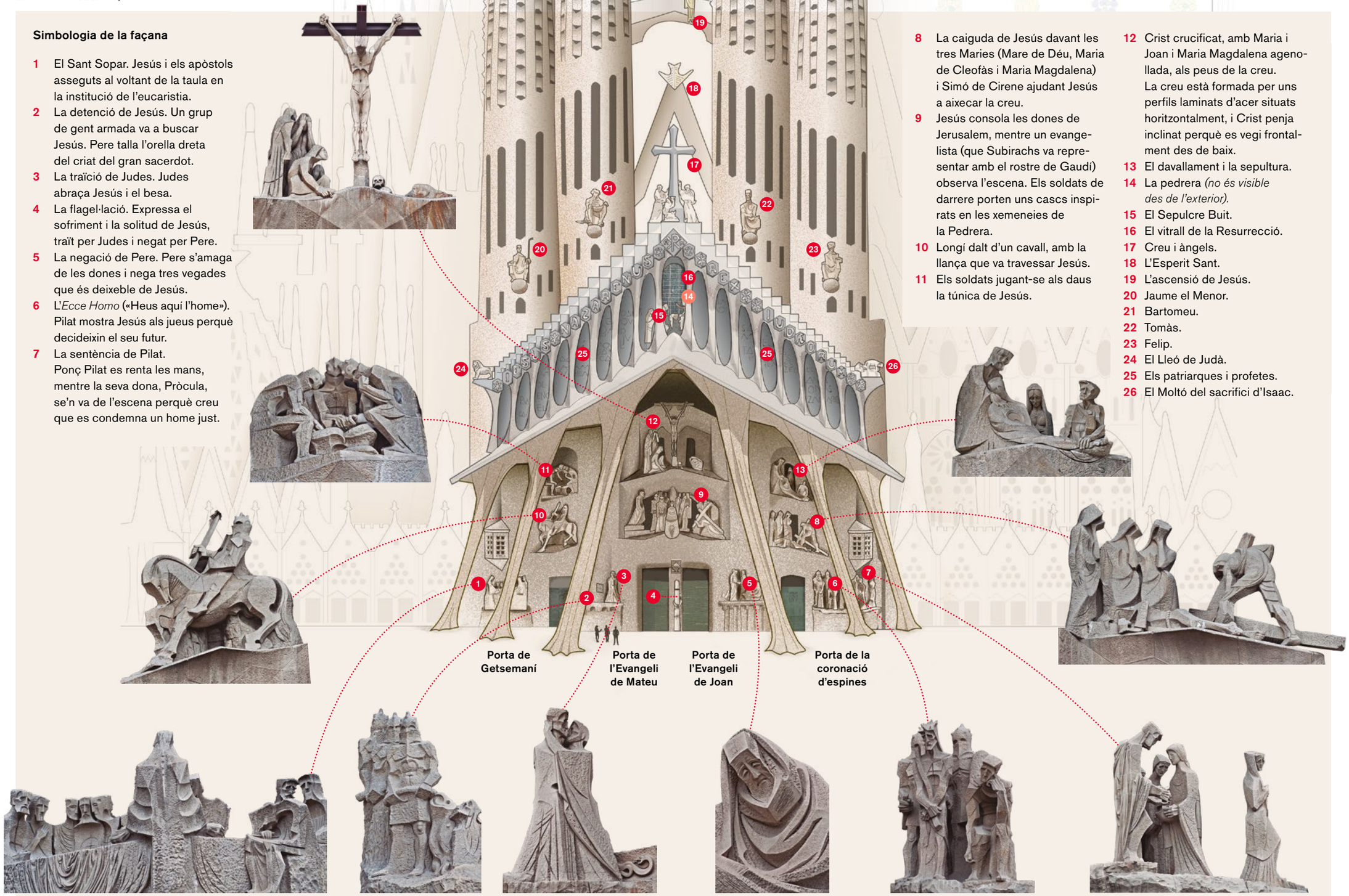

Lectura simbòlica

Ja s'ha dit que tot a la Sagrada Família té un sentit. També en la façana de la Passió tots els elements arquitectònics i ornamentals tenen un significat evangèlic.

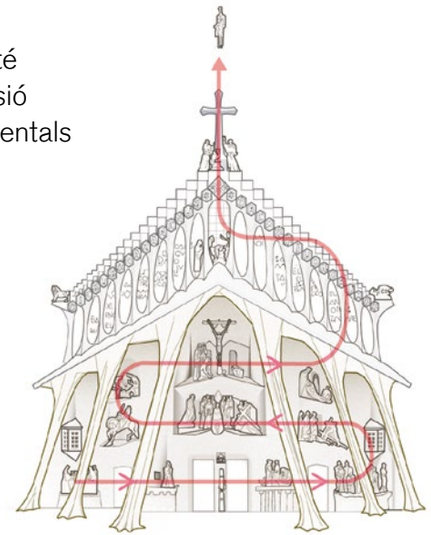

La porxada inferior
La passió de Crist es presenta a la façana en un recorregut cronològic que s'inicia a la part inferior esquerra de la façana i es desenvolupa seguint el traçat ascendent d'una lletra S. A l'hora de fer aquesta obra, l'escultor Subirachs va tenir una cura especial a inserir els grups escultòrics a l'arquitectura. Les figures, de travertí i pedra sorrenca de la Floresta, són de traç dur, de línies severes, de vegades brutalistes i d'altres suaus, i responen a l'aspecte rude, i fins i tot tètric, que Gaudí volia per representar el dolor de la passió i la mort. Sobre el conjunt de la Crucifixió, i a la manera de baldaquí, Subirachs hi va col·locar unes plaques de bronze per representar el vel que, segons els Evangelis, es va esquinçar al temple de Jerusalem en morir Jesús. D'aquesta manera s'eliminava la separació que hi havia entre el lloc sagrat i la resta del tabernacle, i alhora s'aconseguia que aquest indret fos accessible a tothom.

La galeria del frontó
La galeria del frontó superior, situada darrere les divuit columnes, simbolitza el camí o les escales que segueixen els patriarques i profetes fins a Jesús ressuscitat (representat aquí pel **grup escultòric del Sepulcre Buit** i pel vitrall de la Resurrecció), i per això hi ha inscrits al mur del fons els noms d'aquests enviats de Déu per anunciar la vinguda de Jesús. Al costat de la pedrera que, com hem dit, s'ha situat en l'espai que hi ha darrere el grup escultòric del Sepulcre Buit, s'ha emplaçat **l'hort**, on la vegetació creix, simbolitzant la vida després de la mort.
En el punt central del frontó s'eleva una creu que expressa la victòria sobre la mort, per aquest motiu tres àngels al peu de la Creu la lloen.

D'altra banda, als extrems del frontó s'han col·locat unes escultures que representen el Lleó de Judà i el Moltó del sacrifici d'Isaac, prefiguracions de Jesús a l'Antic Testament. El primer simbolitza Crist que, amb la força, venç la mort, i, el segon, Jesús que s'ofereix en sacrifici pels pecats dels homes. I encara, per sobre del nàrtex, i al capdamunt del finestral central de la façana, trobem l'Esperit Sant, representat amb un colom, i una mica més amunt, en el pont que uneix els dos campanars centrals, descobrim la figura en bronze daurat de l'ascensió de Jesús, també de Subirachs.

La magnitud de la Sagrada Família és tanta que és impossible copsar a primera vista tots els detalls, per això cal explicitar-los.

Les portes de la façana de la Passió

La contundència dels grups escultòrics de la façana de la Passió contrasta amb l'austeritat de les portes de bronze, tot i ser obra del mateix autor, que va optar volgudament per aquesta solució.

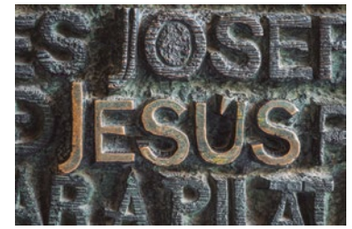

El bronze d'algunes de les lletres o paraules de la narració de la passió de Jesús s'ha polit per destacar mots o frases especialment significatives.

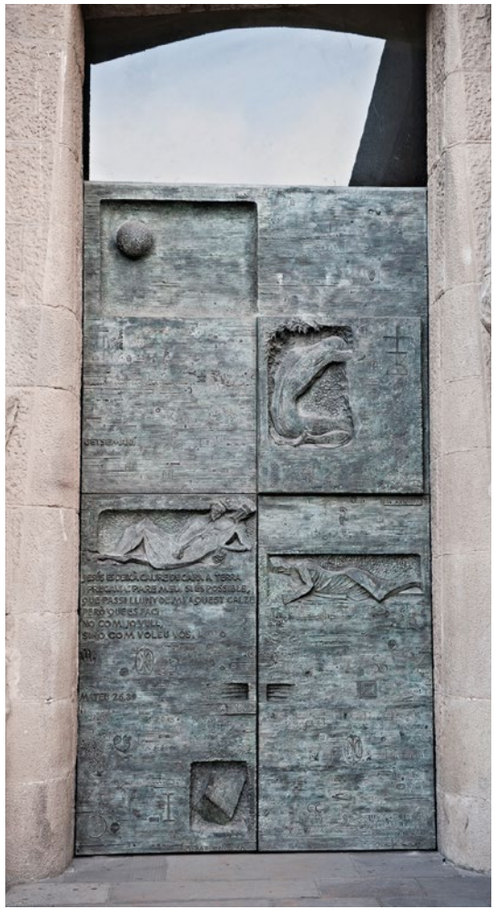

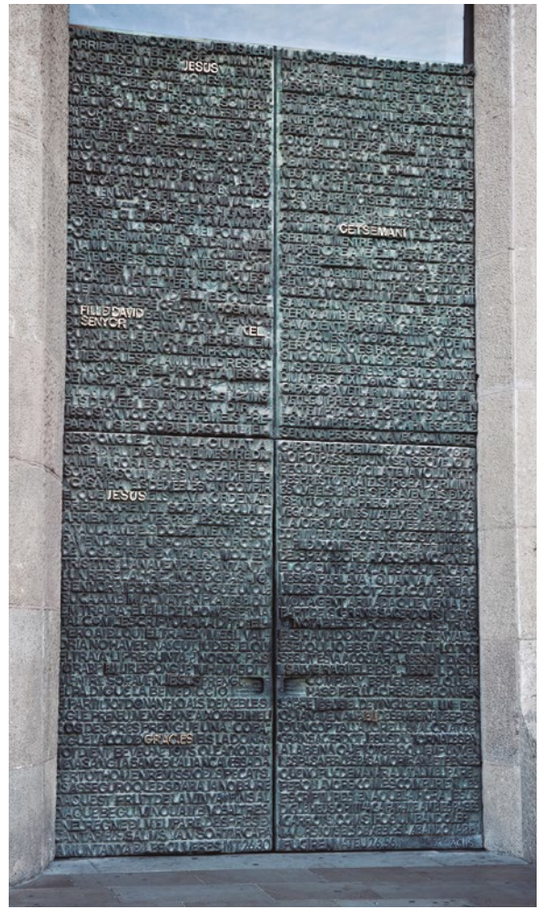

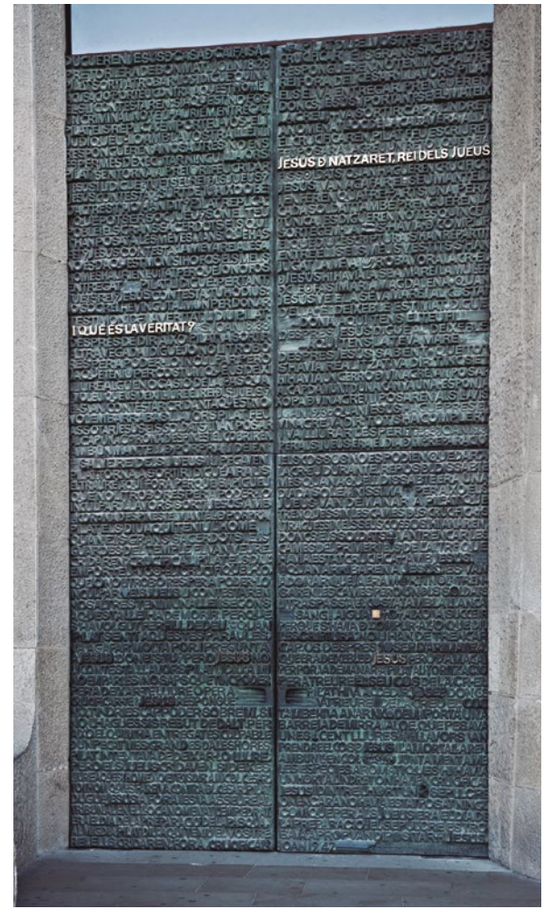

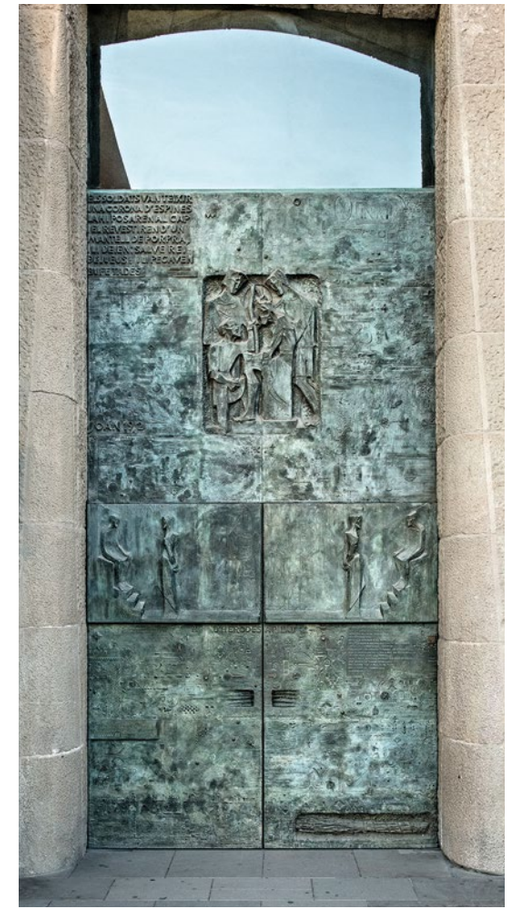

Els tres portals de la façana que permeten accedir a l'interior de la Basílica tenen portes de bronze de dos batents executades també per Subirachs. El portal central conté dues portes en les quals hi ha deu mil lletres en relleu que reprodueixen fragments de la narració de la passió de l'Evangeli de Mateu, a la porta esquerra, i de l'Evangeli de Joan, a la porta dreta. El bronze d'algunes de les lletres o paraules de la narració s'ha polit per destacar mots o frases especialment significatives, com la pregunta formulada per Ponç Pilat: «I què és la veritat?».

La porta de l'esquerra o nord representa l'hort de Getsemaní amb Jesús pregant mentre els apòstols dormen, i la porta de la dreta o sud està dedicada a la coronació d'espines i als moments en què Jesús va ser presentat davant de Pilat i d'Herodes.

A l'esquerra la porta de Getsemaní i a la dreta una de les dues portes del portal central, la porta de l'Evangeli de Mateu.

A dalt, la segona de les portes del portal central, la porta de l'Evangeli de Joan, i sobre d'ella un detall. A la dreta, la porta de la coronació d'espines i al seu peu, dos detalls d'aquesta porta.

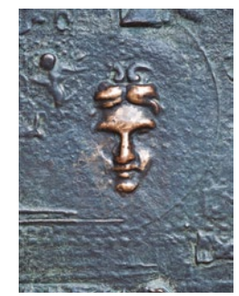

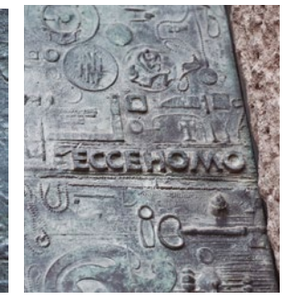

El claustre

Tant en la façana del Naixement com en la de la Passió, els trams del claustre estan dedicats a la Mare de Déu.

Els trams del claustre corresponents a la façana de la Passió, i especialment els portals d'accés al cancell, estan dedicats, segons el projecte de Gaudí, a la Mare de Déu de la Mercè i a la Mare de Déu dels Dolors. Recordem que Maria sempre és present a la Basílica, i especialment al claustre, perquè és ella qui vetlla pel nou paradís.

El claustre de la Mercè queda a la banda sud i, com el de Montserrat, a la façana del Naixement, s'ha adequat perquè s'usi per a actes eclesials, catequètics, educatius i divulgatius. Mentre que el claustre dels Dolors, a la banda nord, acull el Camí de la litúrgia. Al sòl del cancell del portal de la Passió, que queda entre aquestes dues tramades de claustre, hi ha una obra referent al Diumenge de Rams, de Domènec Fita. Es tracta d'un baix relleu solcat en pedra de pòrfir rogenc i emplenat amb resina blanca que representa l'entrada de Jesús a Jerusalem.

Al sòl del cancell del portal de la Passió hi ha una obra referent a la celebració del Diumenge de Rams, de Domènec Fita.

Sagristia

La Sagrada Família tindrà dues sagristies, situades a banda i banda de l'absis. La primera que s'ha construït és la de la façana de ponent, que ja està en funcionament.

L'espai pròpiament de la sagristia de la Basílica –envoltat per dos costats pel claustre–, s'ha delimitat amb una estructura de fusta de roure i vidre que, a la manera de finestrals romboidals, la tanca sense impedir que la llum hi penetri i permet contemplar l'interior des del claustre. A la sagristia es guarden els objectes necessaris per al culte i els oficiants es preparen per a les celebracions litúrgiques. Amb aquesta finalitat, s'han situat en aquesta zona dos mobles de fusta i forja dissenyats per Gaudí. Tot i haver estat molt malmesos durant les revoltes de l'any 1936, s'han recuperat, restaurant les parts que s'havien conservat i refent les altres, després de realitzar estudis detallats a partir de les restes i de fotografies d'època. Es tracta del moble d'ornaments i del moble d'objectes litúrgics. A la sagristia també hi trobem còpies facsímils dels setials dissenyats per Gaudí per al presbiteri de la cripta.

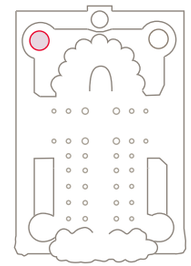

Planta de la Basílica amb indicació en color de la ubicació de la sagristia de ponent.

El 8 de novembre del 2015, coincidint amb el cinquè aniversari de la dedicació de la Basílica, el cardenal Lluís Martínez Sistach, llavors Arquebisbe de Barcelona, va beneir la sagristia, que es va utilitzar per primera vegada com a tal.

Vista superior de la sagristia de ponent i interior de la sagristia on es veuen els mobles d'ornaments i d'objectes litúrgics.

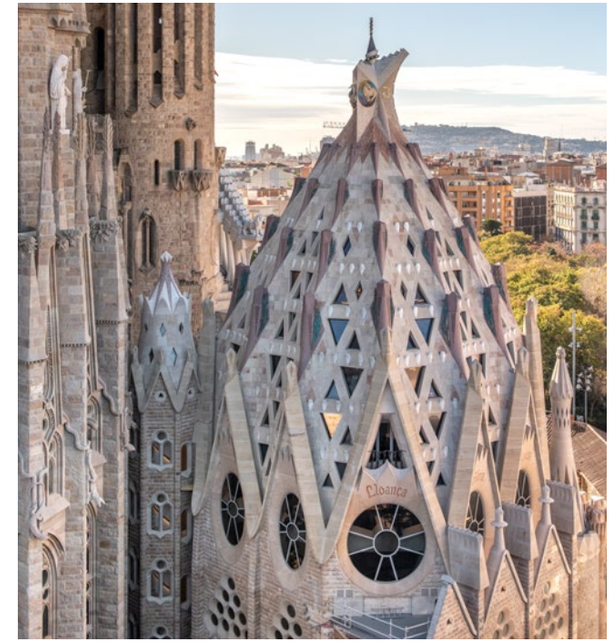

Camí de la litúrgia

En el tram del claustre de la Mare de Déu dels Dolors, incloent-hi el tros que el claustre penetra en l'edifici de la sagristia, s'exposa una selecció d'originals i reproduccions dels objectes litúrgics dissenyats per Gaudí per a la cripta de la Sagrada Família (vegeu quadern 5) i per a l'oratori de la Casa Batlló.

1

2

3

4

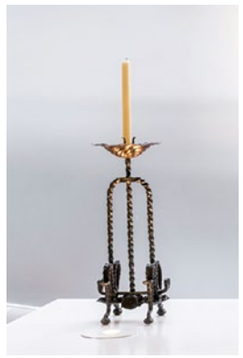
5

6

7

8

9

10

Peces

1 **Tenebrari**, c. 1898
Ferro forjat amb daurats
247,5 x 179,5 x 104 cm

2 **Canelobre de dos peus**, c. 1898
Ferro forjat
166 x 197 x 32 cm

3 **Brandonera**, c. 1883
Pedra, ferro, llautó i fusta
185 x 54 x 54 cm

4 **Canelobre amb creu de sobre taula**, c. 1890
Ferro forjat
135 x 56 x 22 cm

5 **Candeler de sobre taula**, c. 1890
Ferro forjat
55 x 21 x 18 cm

6 **Candeler**, c. 1890
Ferro forjat
31 x 12,3 x 11 cm

7 **Faristol**, c. 1925
Ferro forjat
33 x 31,5 x 24 cm

8 **Banc**, c. 1898
Fusta i ferro
141,5 x 188 x 60 cm
Reproducció de c. 1942

9 **Banc amb respatller mòbil**, c. 1898
Fusta i ferro
92 x 180 x 70,5 cm
Reproducció de c. 1942

10 **Monograma JMJ** (Jesús-Maria-Josep), per al sostre de l'oratori de la Casa Batlló, 1909
Guix amb ànima de ferro
98 x 98 cm

11 **Trona portàtil**, 1898
Fusta
273,5 x 257,5 x 210 cm
Reproducció de c. 1943

12 **Sacres per a l'oratori de la Casa Batlló**, 1904–1906
Guix policromat
19 x 20 x 4 cm (dos exemplars)
21 x 46 x 4,5 cm

13 **Cadira presbiteral**, 1898
Fusta
93,5 x 70,5 x 50 cm
Reproducció de c. 1943

14 **Reclinatoris**, 1898
Fusta i vellut
85,5 x 60 x 50 cm (cadascun)
Reproduccions de c. 1943

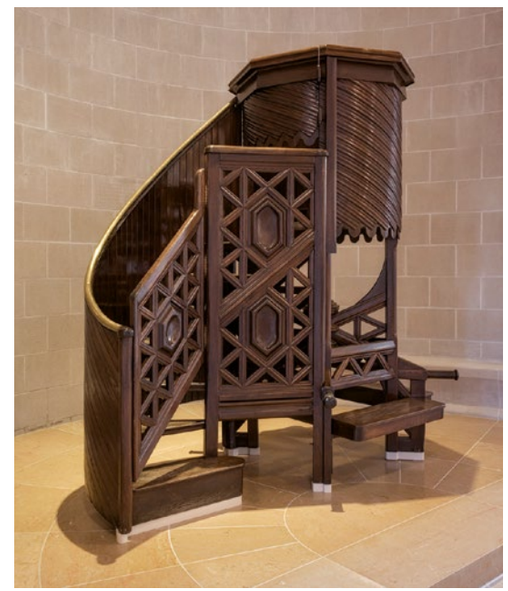
11

12

13 14

Glossari

Acroteri Element decoratiu que, en l'arquitectura clàssica, es col·locava als extrems o al cim d'un frontó triangular.

Brandonera Canelobre per a brandons, és a dir, per a ciris grans i gruixuts.

Cancell Espai, generalment de planta rectangular, situat a la part interior del portal d'entrada d'un edifici, que sol tenir una o més portes per evitar que l'aire i els sorolls exteriors entrin a l'interior del recinte.

Fajula i Pellicer, Francesc (Sant Joan de les Abadesses, 1945) Arquitecte, escultor i doctor en Belles Arts i estudiós del patrimoni. Ha col·laborat amb la Sagrada Família amb diverses imatges esculpides.

Feliu i Maspons, Lau (Barcelona, 1957) Format en pintura a l'Escola Massana de Barcelona i en escultura al taller de Cinto Casanovas, combina aquestes disciplines amb la joiera, la il·lustració i l'ensenyament de la pràctica de l'art. De l'àmbit escultòric destaca la seva obra religiosa.

Fita i Molat, Domènec (Girona, 1927-2020) Artista format a les escoles de belles arts d'Olot i Barcelona, que defensava la integració de les arts, fet que el va portar a conrear de manera experimental l'escultura, el dibuix, la pintura i la ceràmica. També es va dedicar a la didàctica de l'art.

Frontó Acabament triangular o de perfil corbat d'una façana o d'un pòrtic.

Getsemaní Jardí situat al peu de la muntanya de les Oliveres, a l'actual Jerusalem, on segons el Nou Testament Jesús i els seus deixebles van anar després de celebrar el Sant Sopar. Va ser, per tant, l'indret on Judes Iscariot va trair Jesús.

Lleó de Judà Judà, un dels dotze fills de Jacob (i per tant, nets d'Isaac i besnets d'Abraham) va ser comparat amb un lleó pel seu pare, que també li va atorgar el ceptre de comandament, tot i no ser el primogènit. Així, es va convertir en el símbol de la tribu de Judà.

Moltó del sacrifici d'Isaac Simbolitza el Jesús que es va oferir en sacrifici pels pecats dels homes, com el moltó que Déu va oferir a Abraham per evitar que sacrifiqués el seu fill Isaac.

Nàrtex Vestíbul, pòrtic, davant la porta d'una església o d'un temple.

Pedra tesada Pedra comprimida amb barres d'acer. Les peces de pedra s'uneixen mitjançant aquestes barres que es passen per l'interior dels blocs i que posteriorment són tesades (és a dir, tibades). Això fa que les filades de les peces de pedra quedin unides en un sol element i augmenta la resistència del conjunt de pedres.

Redempció Acció de redimir. Pel cristianisme, amb la seva passió i mort, Crist va salvar la humanitat del pecat i li va oferir la vida eterna.

Sacra Taula o quadre que contenia les parts invariables de la missa i que se situava a l'altar per ajudar els sacerdots a seguir la recitació durant la celebració de l'eucaristia. La reforma litúrgica que es va fer durant el Concili Vaticà II (1962-65) va comportar la supressió del seu ús.

Sagristia A les esglésies, lloc, generalment tocant al presbiteri, on es custodien els ornaments i els vasos sagrats i on es revesteixen els sacerdots per a les funcions litúrgiques.

Subirachs, Josep Maria (Barcelona, 1927–2014) Escultor, dibuixant i gravador. Des de posicions noucentistes va evolucionar cap a un expressionisme de formes anguloses i volums acusats, característic de la seva obra. Autor de les primeres escultures abstractes situades als espais públics de Barcelona, des del 1986 es va dedicar exclusivament a la Sagrada Família.

Tenebrari Canelobre de grans dimensions, de forma triangular i per a quinze ciris, que antigament era utilitzat en l'ofici de tenebres de Setmana Santa.

Trona Plataforma elevada destinada a la lectura de textos sagrats i a la predicació.

© obra arquitectònica: Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família.
© textos: Daniel Giralt-Miracle (autor) © Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família.
© fotografies: Pep Daudé (autor) © Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família.
© il·lustracions: Rocío Márquez (autor) © Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família.

Edició 10/2026

1 Sentit de la Sagrada Família
2 Breu història de la construcció del temple
3 Gaudí i els seus continuadors. L'obrador
4 L'arquitectura de la Sagrada Família
5 La cripta, la façana de l'absis i la capella de l'Assumpta
6 Façana del Naixement, claustre i portal del Roser
7 Façana de la Passió, claustre i sagristia
8 Façana de la Glòria, Baptisteri i capella de la Penitència i del Sagrament
9 L'interior de la Basílica
10 Campanars, cimboris i sagristies